

Lektionsplan – Sæler - udskoling

Vi anbefaler at du starter forløbet med introlektionen som du finder [her](#). Elevhæftet kan supplere undervisningen, og eleverne kan tage det med hjem og vise til deres forældre.

Lektion 1: Sælen

Forberedelse

Opdel klassen i fem grupper.

Print aktivitetsarket [Husdyr - kæledyr - fangst dyr](#) ud til alle elever i klassen.

Det er en god idé at få login til Visit Greenlands billeddatabase i god tid. Det får man ved at sende en mail til libris@visitgreenland.com med en forespørgsel om at blive oprettet som bruger i deres fotodatabase. Herefter kan dit login frit bruges af eleverne i din klasse.

Lektionsplan

1. Slideshow om sæler (15 min.)

Vis dette [slideshow](#) og fortæl om sælerne i Grønland ud fra disse billedtekster. Suppler evt. med yderligere info fra [baggrundsteksten](#).

Billedtekster:

Intro: Sæler tilbringer størstedelen af deres liv i vandet, men i modsætning til fisk skal de op og trække vejret. Sælen bruger bagbenene til at svømme med og forbenene til at styre med. Dens krop er meget smidig, og det hjælper den til at være hurtig når den skal jage fisk under vandet. Sælen er et rovdyr der hovedsageligt lever af fisk.

Under dens pels har den et tykt spæklag der holder på varmen. Sælen kan været neddykket i op mod en halv time. Det kræver masser af ilt som er i blodet. Derfor har sæler ca. 75% mere blod end et landpattedyr af samme størrelse. Blodet er meget mørkt.

Sælerne i Grønland har store øjne som de ser rigtigt godt med. De har også en god hørelse. Undertiden skal de kunne finde vej i vandet når det er helt mørkt. Det gør de med deres kraftige knurhår.

1. Grønlandssælen er den mest udbredte sæl i Grønland. Der lever flere grønlandssæler (7,4 mio.) end der er mennesker i Danmark. Det er også den der bruges allerflest skind fra.
2. Grønlandssælen svømmer til Canada om efteråret og vender først tilbage til Grønland om foråret. Mens den er i Canada, får den unger på isen. Ungerne har helt hvid pels. Den hvide pels er ikke vandtæt så først når de får grå pels, kan de svømme og følge med deres mor tilbage til Grønland.
3. Ringsælen er den mindste sæl i Grønland. Den bliver i Grønland hele året og kan derfor jages året rundt. Den har sit navn fra dens skind hvor man kan se en masse ringe. Om vinteren kan den leve under isen, men fordi den skal op og trække vejret, holder den en masse åndehuller i isen åbne.
4. Her kan man se ringene i ringsælens pels.
5. Klapmydsen har sit mærkelige navn fra en stor sort ballon som den har på næsen. Den kan puste ballonen op som en advarsel hvis den slås med en anden han. Den har også en rød ballon i det ene næsebor. Ordet klapmyds betyder klaphat på tysk.
6. Klapmyds med den røde ballon i næsen.
7. Remmesælen er en stor sæl. Den bliver omkring 2,30-2,40 meter fra snude til halepids, enkelte bliver op 2,50 m. Den vejer mellem 200 og 400 kilo. Den har fået sit navn fordi den skind er tykt og kraftigt, og det blev derfor tidligere brugt til at lave remme og hundeskagler af til hundeslæden.
8. Spættet sæl. Den spættede sæl er den eneste sælart i Grønland der er truet, og derfor må den ikke jages. Før i tiden brugte man dens skind på sælskindsbukserne i kvindernes nationaldragt, men det må man altså ikke mere.
9. Vidste I at en hvalros faktisk er en slags sæl? Den er kæmpestor - mellem 1000 og 2000 kg og 3,5 meter lang, altså på størrelse med en bil. Hvalrossen lever af at spise bl.a. muslinger, snegle og børsteorme. Den bruger sine kraftige skæghår til at finde frem til føden og sine forluffer til at rode føden op i vandet.
10. Langt de fleste sæler skydes med riffel fra små joller. Fangsten finder især sted mellem juli og november måned. Når sælerne stikker hovedet op af vandet, skyder fangeren dem gennem hovedet og sejler hurtigt hen og samler den døde sæl op. En af ulemperne ved at fange sæler på denne måde er at nogle af sælerne når at synke før fangeren når derhen med sin båd.
11. Fangeren lægger an til skud.

12. Nogle sæler fanges i net under vandet. Netfangsten finder især sted i Nordgrønland i de mørke måneder mellem oktober og marts fordi det er for mørkt til at tage ud og skyde sæler. Nettene sættes ned i vandet, enten på åbent vand eller under isen.
13. En tredje form for sælfangst er isfangsten. Skjult bag et skydesejl – en lille træslæde med et hvidt sejl – kryber fangeren så tæt hen til en sæl der ligger og hviler sig på isen, at han kan skyde den.
14. Når sælerne er skudt, skærer fangeren skindet af og sælger det til Great Greenland som er Grønlands garveri. På Great Greenland bliver skindene garvet så de kan holde sig og kan bruges til at sy ting af.
15. Skindene sælges enten på auktioner eller til butikker eller privatkunder.
16. Nogle af skindene farves i flotte farver.
17. Man kan også selv garve skindet efter gamle teknikker. Her er et skind spændt ud og hængt til tørre udenfor. Luften i Grønland er meget tør, så det rådner ikke.
18. Kødet fra sælerne bliver spist eller brugt til hundefoder. Sælsuppe (suassat – udtales [su-aa-sæt]) er Grønlands nationalret. Det er en suppe med sælkød, kartofler, grøntsager og ris.
19. Skind fra forskellige sæler. Grønlandssæl i nederste venstre hjørne og øverste højre hjørne. Jo ældre sælen bliver, jo mørkere aftegninger får den henad ryggen. derfor kaldes skindet fra en ældre grønlandssæl for en buksesæl, da aftegningerne ligner et par bukser. Nederst i midten er det den store klapmyds. Over den: den lille ringsæl med ringe i pelsen. Den fredede spættede sæl er øverst til venstre.

2. Husdyr – kæledyr – fangstdyr (10 min.)

Tal sammen på klassen om forskellen på husdyr kæledyr og fangstdyr.

- Hvilke dyr som er kæledyr, kender I? Hvilke husdyr? Hvilke fangstdyr? Skriv op på tavlen.
- Kan nogle dyr være i flere grupper samtidigt. (fx hunden – i Grønland et husdyr, i Danmark et kæledyr)
- Har I smagt et fangstdyr (fx rådyr eller hare)?
- Er det synd at slå dyr ihjel for at spise dem?

3. Aktivitetsark: Forskel på fangstdyr, husdyr og kæledyr. (15 min.)

Eleverne arbejder med aktivitetsarket [Husdyr - kæledyr - fangstdyr](#).

NB: Der er ingen rigtige og forkerte svar – og det er netop en pointe ved øvelsen. Hvad der er et kæledyr for én kan være et husdyr for en anden osv. Det kan give anledning til en god snak.

4. Opsamling. (5 min.)

Lektion 2-4: Gruppearbejde om sæler

Lektionsplan

1. Gruppearbejde om sæler (90 min.)

I seks grupper skal eleverne arbejde med de fem sæler. Hver gruppe skal enten lave en PowerPoint præsentation eller en planche om deres sæl.

Spørgsmål der skal svares på i præsentationen er:

- Hvad spiser sælen?
- Hvor lever den? Vandrer den?
- Hvor stor er den
- Hvor stor er bestanden?
- Hvordan yngler den?
- Er den truet/må den fanges?
- Hvad bliver den brugt til i Grønland?

Gode steder at lede efter informationer er på natur.gl, eller på Visitgreenland.com.
Eleverne kan også bruge elevhæftet side 5-11.

Til denne øvelse skal eleverne bruge billeder fra Grønland. Det er vigtigt at tale med dem om hvordan man finder billeder som man kan bruge uden at overtræde fotografens ophavsret.

Visit Greenland stiller deres billeder til rådighed fra deres [fotodatabase](#) til dette undervisningsforløb. Det er vigtigt at deres [licensaftale](#) overholdes. Det betyder bl.a. at fotografen skal krediteres ved navn efterfulgt af Visit Greenland, fx således: Foto: Mads Pihl/Visit Greenland.

Du får adgang til Visit Greenlands fotodatabase ved at sende en mail til libris@visitgreenland.com med en forespørgsel om at blive oprettet. Herefter kan dit login frit bruges af eleverne i din klasse.

Andre gode steder at lede efter billeder som frit kan anvendes er [Wikimedia Commons](#), [Flickr](#) (vælg *All creative commons*) og [Nordisk Råds billeddatabase](#)

5. Fremlæggelse **(45 min.)**

Lektion 5: Fangst

Forberedelse

Læs [baggrundsteksten](#) og evt. også side 12 i elevhæftet.

Lektionsplan

1. Se film **(10 min.)**

Se filmen [Tradition for jagt](#).

2. Tal sammen på klassen **(10 min.)**

- Kunne I forestille jer at gå på jagt?
- Kender I nogen der går på jagt?
- Har I smagt kød fra dyr der er dræbt på jagt?
- Tror I det er normalt at børn i Grønland lærer at gå på jagt fra de er små?
- Synes I det er synd at skyde dyrene?

3. Se film: Fangeren **(10 min.)**

Se filmen [Piniartog – Fangeren](#).

4. Tal sammen på klassen **(15 min.)**

- Hvordan vil I beskrive Martins liv?
- Kunne I forestille jer at leve som Martin?
- Kunne I forestille jer at skyde en isbjørn?
- Hvorfor tror I han gik ud af skolen?
- Hvad tror I Ittaaimmiit er for et sted?
- Kender I nogen der går på jagt?
- Har I smagt kød fra dyr der er dræbt på jagt?
- Tror I det er normalt at børn i Grønland lærer at gå på jagt fra de er små?
- Synes I det er synd at skyde dyrene?

Lektion 6–8: Sælskindets vej med Great Greenland

Forberedelse

Print aktivitetsarket [Fælles fagligt fokusområde: Grønlandsk sælskind](#) ud til eleverne. Gode steder eleverne kan at lede efter information er i elevhæftet, på [Great Greenlands](#), på [natur.gl](#), eller på [Visitgreenland.com](#) (søg på ord som dyreliv eller mode).

Fælles fagligt fokusområde: Grønlandsk sælskind

Biologi: Undersøge sælen som art, som levende organisme i arktiske omgivelser og som en naturlig tilgængelig materialitet i Grønland og på det globale marked.

Geografi: undersøgelse af levevilkår og udviklingsmuligheder omkring grønlandsk sælskindsproduktion.

Samfundsfag: undersøger værdien og problematikkerne ved grønlandsk sælskindsproduktion, og komme med forslag til bæredygtige handlinger.

Lektionsplan

1. Eleverne skal arbejde sammen to og to. Tal om fokusområdet, hvilke fag de skal undersøge det ud fra og hvor de kan finde informationer til deres undersøgelse. Suppler evt. med yderligere info fra [baggrundsteksten](#). **(15 min.)**
2. Fokuser på arbejdsspørgsmål til biologi **(30 min.)**
3. Fokuser på arbejdsspørgsmål til geografi **(30 min.)**
4. Fokuser på arbejdsspørgsmål til samfundsfag **(30 min.)**
5. Tal sammen på klassen om problemstillingen og reflekter ved hjælp af de afsluttende spørgsmål på arbejdsarket. **(30 min.)**

Afsluttende bemærkninger

Forslag fra Marie Larand fra Great Greenland på interessante perspektiver på fremtiden for sælfangsten generelt i Grønland.

- Kommer de unge i Grønland til at vedligeholde sælfangsten i fremtiden?

- Vil flere bygder lukke ned og centralisere sig i Nuuk?
- Hvilken effekt vil det have på det arktiske økosystem hvis sælfangsten fortsat daler?
- Rollen af klimaforandringer i sælpopulationens sundhed og levesteder?
- Hvordan bidrager sælskindsindustrien til Grønlands økonomi, og hvilke udfordringer står industrien overfor i fremtiden?¹

Lektion 9: Nationaldragten

Forberedelse

Print aktivitetsarket [Grønlandske nationaldragter](#) ud til alle elever i klassen. Print [Grønlandskort](#) (A3) ud til alle elever i klassen. Kig evt. på side 15-16 i elevhæftet.

Lektionsplan:

1. Slideshow: Nationaldragten (**15 min.**)

Vis dette [slideshow](#) og fortæl om Grønland nationaldragter ud fra disse billedtekster. Kig undervejs på [dette kort](#) over Grønland og vis eleverne hvad der menes med Vestgrønland, Østgrønland og Nordgrønland (her menes der det allernordligste ved Qaanaaq). I nationalparken (Nuna Allanngutsaaliutaq) i Nordøstgrønland bor der (stort set) ikke nogen.

Billedtekster

1. Den mest kendte nationaldragt fra Grønland er fra Vestgrønland. Her ser man en familie iført nationaldragter. Nationaldragten bliver brugt ved festlige højtider - første skoledag, bryllup, Grønlands nationaldag, julegudstjeneste osv.
2. Omkring den nordgrønlandske by Qaanaaq bruges perlekraven sjældent. Her har kvinderne farvede anorakker på i stof.
3. I Østgrønland ser kvindernes nationaldragt endnu mere anderledes ud. De bærer en hvid anorak med blå, hvide og røde perler syet på.
4. Grønlandske børn på første skoledag.
5. Konfirmanter i Nuuk.
6. Perlekraven er nok det mest kendte fra den vestgrønlandske nationaldragt. Der bruges ca. 30.000 perler til en perlekrave, og den vejer halvandet kilo.

¹ Information fra interview i 2024 med daglig leder hos Great Greenland international, Marie Larand, suppleret med beskrivelser fra [Great Greenland hjemmeside](#).

7. Man skal kunne mange håndværk for at sy en nationaldragt: syning, perlesyning, broderi, strik med perler og skindbroderi (avittat) som man ser på sælskindsshortsene bagerst.
8. Farven på kvindernes anorak skifter efter deres alder. Det kan man fx se på dronningens nationaldragt hvor hun nu om stunder bruger en lilla anorak. Piger har for det mest en lyserød, kvinder en rød og ældre kvinder en blå eller lilla.
9. Under Kronprinsparrets besøg i Grønland i 2014 fik deres fire børn hver en nationaldragt fra forskellige områder i Grønland. Dragterne var en gave fra Grønlands (dengang) fire kommuner. På billedet ser man fra venstre HKH prins Christian i den vestgrønlandske mandedragt, HKH prinsesse Josephine Ivalo i den nordgrønlandske kvindedragt, HKH prinsesse Isabella i den østgrønlandske kvindedragt og HKH Vincent Minik i den nordgrønlandske mandedragt. Grønlænderne ynder i øvrigt at bruge tvillingernes grønlandske mellemnavne og kalder dem derfor prinsesse Ivalo og prins Minik.

2. Aktivitet: Grønlandske nationaldragter. (20 min.)

Eleverne arbejder med aktivitetsarket [Grønlandske nationaldragter](#). Bagefter skal de klippe figurerne ud og lime dem på kortet over Grønland ud for de rigtige steder – der er et par for Nordgrønland (Qaanaaq-området), Østgrønland og Vestgrønland.

3. Nationaldragter i verden (10 min.)

Tal sammen på klassen om nationaldragter generelt.

- Er der nogen der kender de danske nationaldragter?
- Hvordan ser de ud?
- Hvornår bliver de brugt?
- Er der nogen elever med en anden kulturel baggrund i klassen der kan fortælle om deres kulturs nationaldragt? Hvordan ser den ud? Hvornår bruges den?
- Er der nogen der kender nogle lande hvor nationaldragten bruges (Fx Norges nationaldag, Færøernes olaj-fest osv.)

Lektion 10–12: Avittat

Forberedelse

Gør lokalet klar til kreative aktiviteter. (Se materialer herunder)

Materialer

Broderigarn (bomuld)

Broderinåle

Sykarton eller aida eller stramaj

Evt. vliseline eller pap til bagsiden

Ternet papir og farveblyanter

Lektionsplan

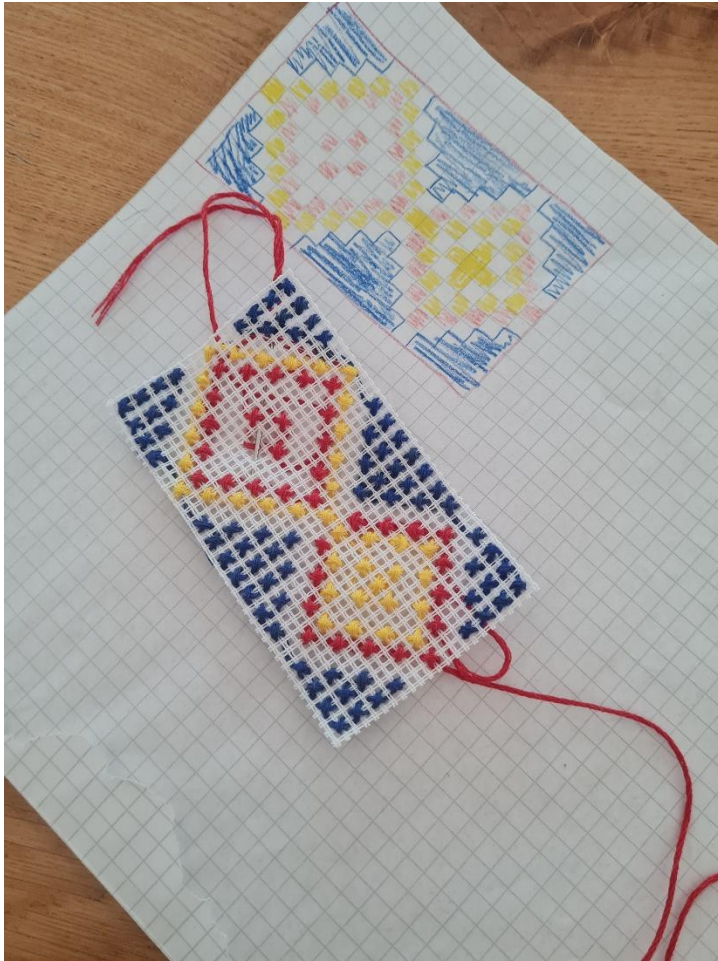
1. Slideshow om avittat **(10 min.)**

Vis dette [slideshow](#) og fortæl om det grønlandske kunsthåndværk avittat [udtales: avit-dæt] ud fra disse billedtekster. Kig evt. også på side 16-17 i elevhæftet.

Billedtekster

1. Avittat er meget sirlige farvede eller hvide mønstre som sidder på kamikkerne og skindbukserne. Det kaldes også skindbroderi eller skindmosaik fordi det er lavet af bittesmå skindfirkanter på få millimeter som syes på i hånden i et mønster.
2. Avittat laves ved at en lang skindstrimmel sys fast i en ene ende. Gradvist som man syr, skæres strimlen af. Prøv at se de fine små sting der bliver brugt. Det er meget svært at sy avittat.
3. Skindstrimlerne er lavet af sælskind hvor hårene er fjernet. Bagefter er de malet.
4. Avittat syes fx på kamikkerne og på sælskindsbukserne i den vestgrønlandske kvindedragt. På kvindernes dragt bruges der flere farver – som regel rød, gul, blå, grøn og sort og hvid.
5. På mændenes og drengenes kamikker er avittat som regel hvidt.

2. Aktivitet: Bogmærke i stramajbroderi med avittat **(125 min.)**

Eleverne skal konstruere deres eget avittat-bogmærke. Brug som udgangspunkt de grønlandske avittat-farver: sort, hvid, rød, blå, grøn, gul. Tegn først mønstret op på ternet papir. I det viste eksempel er bogmærket 11 x 19 felter.

Herefter skal de med bomuldsgarn og broderinåle brodere motivet i korssting (krydser i hvert felt). Lad enden af garnet hænge i første omgang og hæft den bagefter. Trådenderne hæftes ved at væve dem ind på bagsiden. Klip af. Stryg evt. vliseline eller lim pap bagpå for at skjule bagsiden.

Når bogmærkerne er færdige, kan eleverne på skift vise deres motiv frem og fortælle om deres inspiration.

De elever der har svært ved at finde på et mønster, kan kigge på eksemplerne [her](#).